

maals op den voorgond geschoven. Het zal een nieuwe wereld niet alleen, maar tegelijk een nieuwe wereldorde zijn, en in-gevolge die nieuwe wereldorde zal al wat scheiding maakte tusschen God en zijn verlossers, ten eeuwigdure overwonnen en weggevalen zijn.

Dr. A. K.

„Help ons, o God, ter oorzaak van de eer uws naams.“

Help ons, o God onzes heils, ter oorzaak van de eer uws naams; en red ons, en doe verzoening over onze zonden, om uws naams wille.
Psalm LXXIX:9.

Als een kind van God in een boze zonde viel, en dit komt in 't publiek uit, dan treft hem de schimp en de smaad van de kinderen der wereld, en spotten ze met de quasi-godsfrucht die nu zoo jammerlijk aan de kaak kwam. Niet hem alleen die viel treft dan de spot en de be-laching, maar de van God verveemde wereld hooft dan bovendien dien schijn-God, die zoo hoog scheen vereerd te worden, en nu bleek alleen in het zelfbedrog van den vromen son-daar te bestaan.

Het onderscheid spreekt zoo sterk, of een vrome in het verborgen zondigt, door een boezem-zonde, die hij nog nooit wist uit te bannen, dan wel of zijn zondige misstap uitkomt.

Ging zijn zonde in de stilte toe, zodat de wereld er niet van hoorde, dan blijft hij de vrome man, en de wereld licht wel om zijn over-dreven vroomheidsheft, maar kan hem in zijn vroom bestaan toch niet aantasten. Doch gaat 't anders toe, zoo dat de vrome er met zijn zonde inloopt en voor het publiek te schande wordt, dan kan de wereld den lust niet weerstaan, om zijn vroomheid belachelijk te maken, en hem, als ware het, te pronk te stellen voor de alle vroomheid minachende schare.

Ergat dan in den wereldschen kring een half gejuich op, dat men dien hinderlijk vromen man er nu toch eindelijk over heeft, en met die onheilige vreugd over wat aan dien vrome over-viel, paart zich dan vaak een nog onheiliger gewaarwording, dat al die, quasi-vroomheid toch welbeziens niets dan vroom vertoon was, en dat die God, waarin die vrome altoos roemde, toch eigenlijk niet anders bestond dan in zijn verbeelding.

Ge behoef, om u hiervan te vergewissen, niet eens de publieke spotters te beluisteren, ook in de meer bezadigde wereldsche kringen, is dat lachen om de vroomheid der quasi-vromen even gewoon. De wereld kan zelfs de eenigszins merk-bare uiting van besliste vroomheid niet verdra-gen. Ze roelt er zich door gehinderd. En ze kan niet rusten, eer ze bij jong en oud in haar eigen kring den apothet heeft opgewekt, om al dat vrome gedoe op de kaak te stellen. Men wil, nu ja, wel niet goddeloos zijn, maar al dat praten over de religie kan men niet velen. Daar ergert men zich aan. Blijft zijn is genoeg, en de religie acht men overvloedige wereldje.

Oppervlakkig bezien zou men daarom allicht vragen, waarom God de Heere de zonde waarin zijn kind valt, niet liever verbijst, zodat de wereld er niets van merkt. Doch juist dat kan en mag niet. Dan toch volhardt de onheilige in zijn verborgen zonde. Zijn geestelijke krachtheid blijft aanhouden. En zoo dit in den vromen kring bij velen altoos toegaat, loopt 't ten slotte uit op den jammerlijken toestand, dat het zedelijk kwaad in den vromen kring hand over hand toeneemt, en ten slotte heel den kring vergiftigt.

Zie 't aan Israël!

Israël had de heiligheden op Sion van zijn God ontvangen, maar de uiterlijke waarneming van het heilige in den tempel had 't zedelijk bederf niet gestuit. Onder den vromen schijn nam veeleer de onzalige zonde hand over hand toe. Ten slotte heeft Jezus zelf met de geestelijken den tempel van het ingeslopen bederf moeten zuiveren, en ten leste aan zijn jongeren den val van den tempel moeten aan-zeggen.

Van daar de noodzakelijkheid, dat 't zondige in het volksleven toch ten slotte op in 't oog loopende wijze door God gestraft worde. Dan komt door de straf de zonde aan 't licht. En juist dit lukt dan wel den spot der onheilige wereld uit, maar die hoer en bespottende is dan het natuurlijke, maar binnere genesmiddel, waardoor God de Heere zijn verkoren volk weer naar het heilige pad terugroept.

Dit toch is het bange, dat de zonde waarin de vrome valt, zoo ze uitkomt, niet alleen hem met smaad overdekt, maar ook zijn God doet smaden.

De heidensche volken, met hun priesters, hebben er in gebreke, als ze merken hoe Israël zijn God verzaakte, en hoe 't om zijn zonde in leed en jammer verzonk. En wat zoo eeuwig na eeuw Israël ten hoer werd, komt in het gewone leven onder ons nog dagelijks voor. De wereld kan de vromen niet zetten, ze bespottet ze, of ze niet in hun zonde te vangen zij, en merkt de wereld dat een vroom gezin in 't onheilige doch vervalt, dan treunt ze hier-niet over, doch geniet ze er veeleer in. Ze kon die sterk uitkomende vroomheid niet verdragen. En nu ze dan toch eindelijk merkt, hoe onwaar dat vrome spel was, nu groeit ze in dit nigtijden van den vromen, en voelt zich in haar hekel aan al dat vrome gedoe gerechtvaardigd.

Voor wat schijnvroomheid was, deert dit niet. Hoe meer schijnvroomheid door de wereld ont-maskeerd wordt, hoe beter. Die schijnvroomheid is toch niet anders dan vertoon, dat eer lach-zeeke gewoonte is, dan dat 't vuur des Geestes er in tintelen zou.

Van dat schijnvrome gewaagt de Psalmist dan ook niet. Wie hier tot hun God roepen zijn wel waarlijk kinderen Gods, kinderen Gods die in zonde vielen, en om hun zonde door hun God zwaar gekastijd zijn, en nu in jammer on-dolen, maar die 't in die afdoeling van hun God niet kunnen nithouden, omdat ze voelen hoe niet zij alleen er onder lijden, maar hoe ook de naam van hun God om hunne wilt gelas-terd wordt door de kinderen der wereld. En dit nu doet den kinderen Gods aan hun ziele pijn. Ze leden er onder, dat zij zelve om hun zonde smaad ervoeren. Ze leden er eveneens onder, dat hun God hen geestelijk voor hun zonde strafte, maar wat hen ten laatste toch 't diepst zeer in hun ziele deed, is wat ze voor oogen zagen en op alle manier merkten, en dit is, dat de wereld om hunne wilt hun God nog bitterder hoort.

Ze voelen het, dat God hen moet straffen,

om hem met hun zonde te doen breken. Ze verstaan het, dat de toorn Gods over hen komt. Maar nu de wereld hen lijden ziet, en daaruit juicht, en nu driestweg 't uitroept, dat hun God een machteloos God is, die zijn volk niet ut-redden kan, nu wordt 't hun al te hang aan de ziele, want nu ontvaaren ze hoe ook hun God om hunne wilt gesmaad wordt. En vandaar nu de zielekreet: „O God, gedenk onze vorige misdaden niet.“ Haast u, laat uw barmhartig-heden ons vóórkomen. Help ons, o God onzes heils, ter oorzaak van de eer uws naams, en red ons, en doe verzoening over onze zonden, om uws naams wille. Waarom zouden de heidenen zeggen: „Waar is hun God?“

Dit nu is, als lijden en tegenspoed Gods kind overmant, en de wereld bespot er hem om, de echt vrome zielsluiting, die den vrede in de ziele doet terugkeeren.

Wie in zulk een lijden schier ondergaat, voelt zelf, hoe 't zijn overtreding en zijn zonde is, die in dit lange lijden de bestraffing van zijn God heeft uitgelokt, en hij gevoelt er bij, hoe die bittere bestraffing niet kon uitblijven, en hoe ze al aanstonds 't berouw in hem wakker maakte, en hem weer in heiliger stemming bracht. Ten deele zelfs kan hij zijn God danken, dat hij hem niet aan zich zelf overliet, maar op zijn doelpad gestuit heeft.

Doch nu grijpt hem allengs een geheel ander gewaarwording aan. Niet alleen toch dat het lijden hem achtervolgt, en dat hij voelt hoe dit hem goed doet en heiligt, maar telkens ontwaart hij opnieuw, hoe de wereld dit merkt, zelfs geniet in zijn leed, en er uit afleidt, hoe 't juist Gods kinderen zijn, die 't bangst worden aangegepen.

Zoo keert de wereld zich niet alleen tegen hem, maar ten leste nog bitterder tegen hun God, en ze merken 't gedurig op nieuw, hoe hun God en om hun zonde en om hun lijden in de eere zijns naams door de onheilige wereld ge-kracht wordt.

Van tweelei aard wordt nu de bangheid, die de ziel van Gods gevallen kind vermeestert. Hij lijdt zelf in het leed der straffen, die zijn God noodig voor hem keurt, maar ten slotte lijdt hij nog bangter om den smaad die om zijn ziele tegen zijn God uitgaat. En juist dit laatste wordt hem nu 't bangste leed. Zelf wil hij lijden, want hij heeft 't verdiend, en zijn God bedocht niet anders dan om hem door die harde bestraffing van zijn zonde te verlossen. Doch nu roept zich hier de tweede jammer bij, dat om zijn zonde de wereld zijn God gaat lasteren. En dit is hem te veel, dat kan hij niet uithou-den, en vandaar zijn vurige en zijn laatste bede: „Help ons, o God onzes heils, doe 't om de eere uws Naams, red ons en doe verzoening over onze zonden om uws naams wille.“

Dr. A. K.

Amsterdam, 22 November 1918.

Van het booze opzet der socialistische leiders om door een staatsgreep zich meester te maken van de politieke macht in ons vaderland; een opzet, dat wanneer het gelukt ware, tot revolutie en burgerkrijg, tot hongersnood en de diepste ellende van ons volk zou geleid hebben; is door de krachtige houding der Regeering en de afdoende maatregelen, die zij nam, gelukkig niets gekomen. Al blijft, zoolang de revolutie-koorts Europa teistert, het gevaar nog altoos bestaan, dat de vlam naar ons land zal overslaan, toch kan zonder overdrifving gezegd worden, dat de lont, die Troelstra in het kruis wilde werpen, juist het omge-keerde gevolg heeft gehad. In plaats dat zijn revolutionair pogen weerklinkt rond bij ons volk, heeft het tot een machtige volksbeweging aanleiding gegeven, die toonde, hoe ons volk van dit revolutionair socialisme niets wil weten, nog altoos opkomt voor gezag en orde en met banden van de hechtste trouw zich aan onze Koningin verbonden voelt. Wat Jozef tot zijne broeders zeide: „hetgeen gijlieden ten kwade tegen mij hebt gedacht, dat heeft God ten goede gedacht“, geldt ook hier. Onze Christelijke arbeiders stonden onwrikbaar pal, en niet het minst aan hun cordaat optreden, — Troelstra zelf erkende dit op het Rotter-damsche congres, — is het te danken, dat de op touw gezette revolutie weer afgewimpeld moest worden. De burgerij, in plaats van zich door het dreigement van soldaten en arbeidersraden te laten intimideeren, vormde zelf in de voornaamste steden burgerwachten om de orde te handhaven. Vrijwilligers boden van alle zijden zich aan, en zelfs de soldaten, die nog enkele weken geleden aan 't muiten sloegen, verklaarden thans zich bereid de wapenen tegen de revolutionairen op te nemen. Adressen van trouw en aan-hankelijkheid stroomden de Koningin en de Regeering toe. Volksvergaderingen werden gehouden, waarin de geestdrift voor Vaderland en Vorstin hoog opvlamde en in heilige bezieling het Wilhelmus van Nassauwen weerklonk. Niet de roode vlag der revolutie, maar de Nederlandsche drie-kluur met den Oranjewip in top wapperde van de huizen. En de grootsche be-weging op het Malieveld in Den Haag gehouden, was wel de meest spontane uiting van de liefde en trouw van ons volk voor onze Koningin. Voor haar, die in deze bange dagen wel niet het minst geleden zal hebben, moet dat oogenblik wel een rijk vergoeding hebben gebracht.

Zoo is door de genade Gods niet alleen het bange gevaar, dat ons dreigde, afge-wend, maar heeft dit gevaar juist gediend om te doen zien, hoe het drievoudig sner: „God, Nederland en Oranje“ nog hecht en vast is.

Voor deze uitkomst danken we in de eerste plaats den Heere, die ons land voor de rampen eener revolutie bewaarde. Naast Hem komt die dank toe aan onze Christelijke regeering, die zoo moedig en beslist, maar tevens zoo beleefdvol en voor-zichtig is opgetreden, dat zonder wapen-geweld of bloedvergieten het revolutionaire opzet in den kiem gesmoord is geworden. En ook nu weer bleek, hoe de Regeering daarbij haar bechtsten steun vond in ons Christelijk volkdeel, dat weer als één man optrok onder de leuze van Groen van Prinsterer: Tegen de Revolutie het Evan-gelie.

Maar al is het gevaar afgewend, toch mag de ernstige les, die in deze geschie-den is licht, door ons Christenvolk niet ver-geten worden. Het Socialisme had door zijn schitterende beloften het hart van menig, ontvreemde verlok. Gevaar voor onzen Staat scheen van dit Socialisme, dat in het Parlement zoo mak en tam optrad, niet meer te duchten. Men begon reeds aan de gedachte te wennen, dat Troelstra als Minister zou optreden, en hoopte, ook al sprak men dit niet openlijk uit, dat hij de man zou blijken, die met krach-tige hand de sociale hervormingen zou tot stand brengen, waarop onze arbeiders wachtten. Het Socialisme was de kwajongensjaren te boven gekomen, het had zijn revolutionair karakter afgelegd en was een fatsoenlijke staatspartij geworden, die alleen langs wettigen weg haar doel-einden zou trachten te bereiken.

Thans is wel gebleken, hoe onder die omgehagen schapenvacht de wolvenaard is gebleven. Zoodra het Socialisme met geweld zich in Duitschland van de staats-macht had meester gemaakt, meende Troelstra ook in ons land dit voorbeeld te kunnen volgen. Hij droomde zich reeds President van een socialistische republiek. En toen de aanslag mislukte bleek, erkende hij openlijk op het Congres te Rotterdam, dat diep in het hart van elk socialist de begeerte naar de revolutie leeft, en werd hij daarbij uitbundig toegejuicht. Dat hij thans den afstocht blies, was niet, omdat hij bij kalmer bezinning had ingezien, dat zijn opzet misdadig was, maar alleen omdat de tijdsomstandigheden hem niet gunstig waren. Als staatsman had hij zich vergist, maar van boetedoening was geen sprake.

Moge daarom deze les door ons volk in gedachtenis worden gehouden. Ook wan-neer straks bij een nieuwe stembus het Socialisme met zoet vogelaarsgefluit weer de arbeiders aan zijn kant tracht te krijgen. Hoe noodig ook de sociale hervormingen zijn, waarop ons volk wacht, wie daardoor zijn verlokken laat om op het Socialisme te steunen, geeft zijn Christelijk beginsel prijs.

De bededag.

We waardeeren het zeer, dat onze Regeering zich tot de verschillende Kerke-nootschappen in ons vaderland richtte om op 28 November een algemeen bededag te houden, waartoe ook van Regeerings-zijde zal worden meegewerkt door op dien dag degenen, die in 's lands dienst zijn, vrijaf te geven, opdat zoo veel mogelijk heel het volk aan dien bidstond deel zal kunnen nemen.

Ofschoon onze Kerken reeds verleden week op verzoek der Classis 's-Gravenhage zulk een bidstond in de week hebben ge-houden, is er zeker geen enkele reden, waarom ze niet, nu dit verzoek der Regeering kwam, opnieuw een bidstond zouden houden. Terecht heeft de „Standaard“ opgemerkt, dat in deze ernstige tijden er zelfs geen bezwaar tegen zou bestaan, wanneer elke week de gemeente in haar bedehuizen sádmkwam om Gods bescherming over ons vaderland af te smeeken. Al is het dreigende gevaar van een socialistische revolutie thans afgewend, toch is er reden genoeg om een bidstond te houden. Er kan gedacht worden door ons volk, dat de oorlog, die zoo schrikkelijke ellende over de wereld bracht, thans geëindigd is, en voor de genade Gods, die ons land het voorrecht schonk buiten dien oorlog te blijven. Gedankt ook, dat de rust na de felle spanning, die het opzet der revolutionairen te weeg bracht, weer hersteld is ge-worden. Maar niet minder is er oorzaak om God den Heere te bidden, dat Hij ook verder ons land beware voor nationale rampen in de toekomst. We leven in een tijd, die zoo vol verandering is, dat we geen dag zeker zijn, wat morgen kan ge-schieden. En bovenal mag er wel een vurig gebed opgaan, dat God de Heere de epidemische krankheid, waarmede ons volk zoo zwaar bezocht wordt en die zoo menig gezin in rouw dompelt, van ons wegneme.

Het derde eeuwfeest der Dordtsche Synode.

De Nationale Synode, die 16 November 1618 saamkwam in de Schuttersdoelen te Dordrecht, is wel de meest luisterrijke onzer Nationale Synodes geweest. Ze werd niet alleen bijgewoond door de afgevaardigden van onze Nederlandsche Kerken en Hoo-gescholen, maar ook door de uitnemendste theologen uit de Gereformeerde Kerken in het buitenland, uit Engeland, uit Duitsch-land en uit Zwitserland, die op uitnodig-ing van de Generale Staten door hun Overheid hierheen waren gezonden, opdat met gemeen overleg van heel de Gerefor-meerde Christenheid de beslissing over het ernstige geschil, dat in den boezem der Gereformeerde kerken van Nederland gerezen was, zou genomen worden. Alleen de Ge-reformeerde Kerken in Frankrijk ontbraken, omdat de Koning van Frankrijk, die aan de zijde van Oldenbarnevelt stond, hun afge-vaardigden niet wilde laten gaan, maar anders waren alle Gereformeerde Kerken verte-genwoordigd. Tot op zekere hoogte kan de Dordtsche synode dan ook het eenige oecumenische Concilie worden genoemd, dat door de Gereformeerde Kerken is ge-houden. Het ideaal, dat Calvijn reeds voor oogen zweefde, dat de Gereformeerde Kerken niet in nationale landskerken zouden op-gaan, maar haar eenheid zouden openba-ren door saam te komen in een algemeen concilie, is te Dordt alleen gerealiseerd. Het werd diep gevoeld, dat de beslissing over een zoo ingrijpend leverschil niet door één nationale Kerk, maar door alle Gereformeerde Kerken saam moest wor-den genomen. Ook de Fransche Gerefor-

meerde Kerken, al waren zij op de Synode niet vertegenwoordigd, hebben later op hare synode te Alex hare volle instem-ming met de beslissing te Dordt genomen betuigd. De eenheid der Gereformeerde Kerken is nooit schitterender dan op de Synode van Dordt gebleken.

Nadat de Synode onder leiding van haar uitnemenden voorzitter Johannes Bogerman haren arbeid had aangevangen, begon zij met de voornaamste leiders der Remon-stranten voor haar vierschaar te dagen, op-dat deze nu hun afwijkende gevoelens van de Gereformeerde belijdenis vrijelijk aan de Synode zouden voorstellen en verdedi-gen, en de Synode dan, zooals elk harer leden bij eede beloofde, over deze ge-voelens alleen uit de Heilige Schrift en niet naar enige menselijke geschriften zou oordeelen. In plaats dat de geachteerden aan dezen eisch voldeden, begonnen zij met eerst de wettigheid der Synode te betwisten, verklaarden zij alleen te zijn gekomen om een conferentie te houden en voerden zij een eindeloze obstructie om den arbeid der Synode onmogelijk te maken. Ze traden op met een hooghartig-heid, die zelfs aan de buitenlandsche God-geleerden aanstoot gaf. Ze vormden een soort anti-Synode, met een eigen bestuur, wilden aan de Synode de wet voorschrijven en gedroegen zich, alsof zij nog heer en meester waren. Tot een strijd over het principieele geding kon het daardoor niet komen. Een hartverheffend schouw-spel hooft deze strijd, die in allerlei ge-kibbel over formeele quaesties onttaarde, dan ook niet. Eindelijk was het geduld der Synode uitgeput, en in de zitting van 16 Januari werden de Remonstranten uit de Synode weggezonden — het was wel het meest dramatische oogenblik van de Synode — en besloot de Synode om de gevoelens der Remonstranten uit de door hen uitgegeven geschriften op te maken en deze aan Gods Woord te toetsen. Twee maanden lang heeft de Synode aan dezen arbeid besteed. Toen de verschillende col-leges of commissies, waarin de Synode verdeeld was, hun oordeelvellingen in-leverden, bleek dat allen, zowel de buiten-landsche als de binnenlandsche theologen, eenparig het gevoelen der Remonstranten veroordeelden. Het Remonstrantisme was daarmede van zelf uit de Kerk verbannen en het Calvinisme had de zegepraal behaald.

De Synode heeft echter meer gedaan dan het Remonstrantisme te veroordeelen. Zij heeft ook in de Canones of leerregels, door haar opgesteld, een kostelijke uiteen-zetting gegeven van wat de Gereformeerde Kerken omtrent de leerstukken, die door de Remonstranten waren aangevallen, be-leiden. Ze deed dat met vermindering van alle hardheid en eenzijdigheid. Ze deed het niet in dorre termen van scholastische geleerdheid, maar in warme en bezielende geloofstaal. Ze heeft geworsteld om even-zeer de volle soevereiniteit Gods te hand-haven, als om aan den mensch de volle verantwoordelijkheid te laten van zijn on-geloof. Wie van de „harde leer van Dordt“ spreekt, heeft deze Canones nooit gelezen. Zij zijn een hymne der aanbidding voor de oneindige barmhartigheid Gods, die de zijnen van eeuwigheid af lief heeft gehad, die Zijn eengeboren Zoon voor hen ten offer bracht aan het kruis, die door Zijn Heiligen Geest hen de bekeering en ver-lossing schenkt en die ze bij de verworvene verlossing tot het einde huns levens be-waart. Merle d'Aubigné heeft volkomen terecht gezegd, dat de Synode van Dordt de schoonste en meest volledige getuigenis, die het ooit aan menschen gegrund was uit te brengen, aan de genade Gods in Christus heeft geschonken.

Zoo kon de Synode, na dezen arbeid verricht te hebben, op Hemelvaartsdag hare zittingen sluiten en vertrokken de buiten-landsche godgeleerden weer naar hun vader-land. De binnenlandsche afgevaardigden hielden nog enkele nazittingen, waarin o.a. de Kerkenorde werd vastgesteld, die twee eeuwen lang voor onze Kerken heeft ge-dolen.

De Synode van Dordt vormt zoo in het leven onzer Gereformeerde Kerken een hoogtepunt, dat noch vóór noch na dien tijd is overtroffen. Ze sluit in onze Kerken in Nederland een tijdperk vol twist en gevaar af, waardoor het Calvinisme met den ondergang bedreigd werd, en ze opent de gouden eeuw van ons volksbestaan.

Dat de Synode van Dordt, door degenen die van het Calvinisme afkeerig zijn, mis-kend, gesmaad en gelasterd wordt, behoeft ons niet te verwonderen. Toen een eeuw geleden het twonderdjarig gedachtenis-feest der Dordtsche Synode aanbrak, was het Schotsman, en hij alleen, die een eerezuil voor de Synode van Dordt oprichtte, en heel de vaderlandsche en kerkelijke pers goot fielen van toorn over hem uit. Het is een moedige teken, dat bij het driehonderdjarig gedenksticht de waardeering van de Synode van Dordt zoo zeer is toe-gesloten.

Toch blijft nog altoos de laster voort-gaan. Zelfs nu nog kan men hooren, dat de Remonstranten het opnamen voor de vrijheid van het geweten, en dat zij het echte Protestantisme verdedigden tegenover den geloofsdwang en de vervolgingszucht der Calvinisten. Alsof niet juist de Remon-stranten met geloofsvervolgving waren be-gonnen en alsof hun pogen om de Calvi-nisten uit de Kerk te verdrijven, een op-komen van de vrijheid van het geweten is geweest! De Calvinisten hebben de vrijheid van het geweten nooit aangetast. Ze wilden alleen niet, dat in de Gerefor-meerde Kerk een partij de macht in handen zou nemen, die lijnrecht tegen het grond-beginsel der Gereformeerde Kerk inging. Niet om de vrijheid van het geweten, maar om de leervrijheid in de Kerk ging de strijd. Voor ons Calvinisten is er zeker reden om God te danken voor wat Hij in de

Synode van Dordt aan onze Kerken en ons vaderland geschonken heeft.

De Synode van Dordt heeft de naïviteit van het geloof in Gods vrijmachtige genade tot krachtig mannelijk bewustzijn verhelderd. Zij heeft de vestingwerken van het Protes-tantisme versterkt tegenover de onder-mijnende kracht van een richting, die naar Rome terugleide.

Zij heeft, door de oorzaak van twist en scheuring weg te nemen, de eenheid in de Kerk en in de Staat hersteld. Tegenover het provincialisme, dat den band der zeven provincies dreigde te ontsoeren, heeft zij de nationale eenheid weer doen uitkomen.

En ze heeft, om ook daarop ten slotte te wijzen, door haar besluit in zake de nieuwe Bijbelvertaling om een nieuwe over-zetting der Schrift geschonken, die terecht het schoonste monument onzer taaleenheid is genoemd.

Is de Hervormde Kerk een schijnkerk?

IV.

Groen van Prinsterer heeft de Afscheiding nooit principieel veroordeeld, ook al heeft hij bij de Afscheiden Kerken zich niet aangesloten.

Het recht en de roeping van de ge-loovigen om zich los te maken van een Synodale organisatie, die door een onwet-tige daad aan de Kerken was opgelegd en die het leven der Kerk vergiftigde, is steeds door hem bepleit en verdedigd.

En evenmin was er sprake van, dat Groen een scheiding van de Synodale organisatie eerst dan geoorloofd zou hebben geacht, wanneer „al de belijders van het Evangelie als een eenig man zich daarmede solidair verklaard“, zooals Dr. Bronsveld als eisch stelde. Groen stelde daartegen-over (en we danken Prof. Fabius dat hij op dit citaat de aandacht vestigde): „Nooit is tot kerkherstel in tijden, gelijk wij thans beleven, iets wezenlijks verricht door hen, die gewacht hebben, totdat al de belijders als een eenig man, zich solidair verklaard... Kerkherstel is voorbereid of tot stand gekomen, ook door één enkel man, die in den geest der martelaren, in den geest van een Huss of een Luther, uit plichtsbeseft, zeide of dacht: ik kan niet anders, ook al zou ik alleen staan; ook al dus sta ik niet alleen, want de Heer is met mij, en, ook in het bezwijken, over-win ik“ (Kerkelijk Leven, blz. 99 noot 3).

Maar al heeft Groen dus het recht tot scheiding veroordeeld, tegen de Afscheiding, zooals deze in 1834 bij ons heeft plaats gevonden, had hij wel zeer ernstige be-zwaren. Eer het tot een breuke kwam met het instituut, meende hij, moest eerst het volk behoorlijk worden voorbereid en inge-gelicht, en dan moest de beslissing vallen niet op een ondergeschikte quaestie, maar op een cardinal punt, waarvan het levensbelang voor ieder duidelijk was. Als voorbeeld, hoe zulk een scheiding moest plaats vinden, verwees hij telkens naar wat in Schotland onder leiding van Chalmers had plaats gevonden. Zijn grief tegen de Afscheiding was, niet, dat zij met de Synodale organisatie brak, maar dat de breuk niet genoegzaam was voorbereid en zij ontstaan was door strijd over een ondergeschikte quaestie. Hoezeer Groen dan ook toornde tegen de vervolging der Afscheidenen, telkens met nadruk uitsprak, dat hij hen als een deel der Gereformeerde gezindheid in ons Nederland erkende, en voor het vele goede, dat bij de Afscheiden Kerken gevonden werd, een open oog had, meende hij toch den strijd tot kerkherstel in de Hervormde Kerk te moeten blijven voortzetten.

Groen oordeelde dus zeker niet, dat de Hervormde Kerk, omdat naast en tegenover haar een gezuiverde Gereformeerde Kerk was komen te staan, daardoor een schijn-kerk geworden was.

Anders zou hij niet tot zijn dood zich bij deze Hervormde Kerk hebben aange-sloten, maar tot de Afscheiden Kerk zijn overgegaan.

Van een schijnkerk ware Groen geen lidmaat gebleven. We wijzen op dit voorbeeld van Groen, wiens gezag ook voor Prof. Fabius zoo hoog staat, om te doen zien, hoe voor-zichtig men moet wezen, met een Kerk niet te spoedig als een schijnkerk te veroordeelen.

Nu heeft de nieuwe poging tot kerk-herstel, die in 1886 is beproefd, zeker veel meer beantwoord aan de eischen, door Groen gesteld. Er was een jarenlange voor-bereiding aan deze actie voorgegaan om het volk, dat in de Hervormde Kerk was achtergebleven, op de zonde der Synodale organisatie te wijzen en het Gereformeerde leven weer te doen ontwaken. En toen de beslissing viel, geschiedde dit niet op een ondergeschikt punt, maar op een quaestie, die het levensbelang der Kerk raakte, n.l. de vraag, of men modernen tot het Avondmaal des Heeren mocht to-laten. Er kan, voor wie Groen's gedachten kent, dan ook geen twijfel over wezen, of Groen zou, wanneer hij toen nog leefde, evenals zijn vriend Elout van Soeterwoude dit deed, zich van harte bij deze poging tot Kerkherstel hebben aangesloten. Wat in 1886 geschiedde, was niet anders dan de uitwerking van het door Groen ge-teekende program.

Maar al is dat zoo, toch neemt dit niet weg, dat evenals bij de eerste poging tot Kerkherstel in 1834, Groen van Prinsterer en zijne vrienden met de Separatie niet zijn medegegaan, maar in de Her-vormde Kerk gebleven zijn, omdat zij nog hoopten de Kerk in de Kerk te herstellen, zoo ook, bij de tweede poging tot Kerkherstel in 1886, wederom een niet onbelangrijk deel der „Gereformeerde broeders“ onderleiding

van D
bezwaa
te gaa
genoot
moeten
de wij
tegenov
de bro
vervolg
was bij
scheen
het ker
dienare
al spot
tegen
volgden
Koning
goeder
was
deze
welke
Groen
doen, t
dat bi
ganisati
men
al over
geoorlo
wil me
Groen
menten
werden,
bestrede
met het
16e eer
zwakkin
Protesta
van wa
Calvijn
niet te
waarnem
helaas a
Kerk he
krachtig
Groen
altros v
uitving,
in de l
sprake i
Maar
voor he
tegenove
gelooven
in 1886
in 1834
dat in
deel de
tot refor
en mee
moeten
Juist c
in ons
dezer Ge
zeer ove
Al ku
anders
zondig i
reformat
moeten
ontrouw
Hoofd d
drieleerl
en het ko
te welig
Voorre
die vóór
behoorde
in dezel
geleefd
toen her
Prof. Fa
formeerde
cischen
vormde
en tot
alleen de
gevonden
ons niet
dat de r
ten op e
En al i
zonde in
hoorzaak
dan „oh
voor ons
moedige
nen, die
als eertij
In de t
deze broe
anders d
trouw, d
wandlen
breken di
verlaten
opgetoge
herstel di
hebben g
willig ing
is dus b
niet aan
En in
billijk te
dat deze
tot Kerkh
komt, dan
even vij
organisati
als een
is binnen
onheilge
ongeloofv
weten van
Kerk alles
leven opk
der Kerk
de Kerk m
de aloude
Ze dorste
blik, dat
zij opgesl
de Synod
hebben zij
In dat
schil met
de 16e ee